

«منیه الطالبین»، تفسیری نو با انتشاری متفاوت

«منیه الطالبین فی تفسیر القرآن المبین»، از جدیدترین تفاسیری است که به قلم یکی از عالمان بزرگ عصر نوشته شده و انتشار آن در شرف اتمام است. این تفسیر جدید، انتشاری متفاوت از دیگر تفاسیر داشته است.

«منیه الطالبین فی تفسیر القرآن المبین»، از جدیدترین تفاسیری است که به قلم یکی از عالمان بزرگ عصر نوشته شده و انتشار آن در شرف اتمام است. این تفسیر جدید، انتشاری متفاوت از دیگر تفاسیر داشته است.

حجت الاسلام والمسلمین محمدکاظم تقوی، مدیر تحقیقات مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره) یادداشتی درباره تفسیر «منیه الطالبین فی تفسیر القرآن المبین» برای ایکنای ارسال کرده است که متن آن را در ادامه می خوانید؛

با الهام از حدیث متواتر ثقلین و سنت روشن و محکم پیامبر اکرم(ص) و ائمه هدی(ع) بود که شیخ الطائفه طوسی در کارنامه فاخر و جامع علمی خود «تفسیر تبیان» را هم داشته است، تفسیری که پایه و مایه و اساس تفسیر گرانقدر «مجمع البیان» گردید که بسان تک ستاره ای در فکر و فرهنگ شیعی تا پیش از پدید آمدن «المیزان» می درخشید.

گرچه در قرون گذشته در کارنامه عالمان شیعه اهتمام به تفسیر قرآن برجسته نیست ولی به برکت اخلاص علامه طباطبایی و اتقان و پربار بودن تفسیر المیزان، در کمتر از یک قرن گذشته و دقیق تر در نیم قرن گذشته، تنوع و تکثر کتاب های تفسیر در جوامع شیعی مایه فخر و مباهات و انشالله سبب هدایت و بهروزی مادی و معنوی متمسکان و پیروان «ثقلین» خواهد بود.

«منیه الطالبین فی تفسیر القرآن المبین»، از جدیدترین تفاسیری است که به قلم یکی از عالمان بزرگ عصر نوشته شده و انتشار آن در شرف اتمام است. حضرت آیت الله سبحانی در عمر با برکت بیش از ۹۰ ساله خود که ۷۵ سال آن در حوزه علمیه قم به تحصیل، تدریس، تحقیق و تالیف سپری گردید، مورخی سیره پژوه، متکلم، فقیهی اصولی و مفسری پرتلاش است که آثار تالیفی او تنوع و تکثر فوق العاده ای دارد. آیت الله سبحانی گرچه در سالیان گذشته علاوه بر تک نگاری ها، به تفسیر بعضی از سوره های قرآن موفق شده بود و تفسیر موضوعی «منشور جاوید» و «منشور جاوید» به فارسی و «مفاهیم القرآن» و «مفاهیم القرآن» به عربی - هر کدام در ده جلد را نوشته و به جامعه اسلامی عرضه نموده بود؛ در یک دهه گذشته و از سال ۱۳۹۱، یک دوره تفسیر ترتیبی قرآن کریم را با نام «منیه الطالبین فی تفسیر القرآن الکریم» به پیروان قرآن و هدایت جویان از معجزه جاودانه رسول خاتم(ص) تقدیم نموده است. این تفسیر را می شود جدیدترین تفسیر نوشته شده به قلم عالمان بزرگ شیعی قلمداد کرد که پس از تفسیر نمونه، تفسیر من وحی القرآن و تفسیر تسنیم، نوشته شده است؛ تفسیری ترتیبی که دربردارنده تفسیر همه سوره های قرآن است.

این تفسیر جدید انتشاری متفاوت از دیگر تفاسیر داشته است؛ مفسرانی که قرآن کریم را به ترتیب سوره آن تفسیر می کنند، جلد اول تفسیرشان تفسیر سوره حمد و سوره بقره می باشد، البته با مقدمه ای که در آن به رویکرد و روش خود اشاره می کنند. اما آیت الله سبحانی تفسیر منیه الطالبین خود را از جزء آخر قرآن آغاز کرد و جلد سی این تفسیر به تفسیر و تبیین سوره های نبا تا ناس اختصاص یافته و به همین صورت جلد های ۲۹، ۲۸ و ۲۷؛ به تدریج انتشار یافته است. مفسر تقریباً بنابر این داشت که هر جلدی از تفسیر او یک جزء از قرآن را در بر داشته باشد که البته اندکی این محاسبه محقق نگردید و در نتیجه تفسیر سوره فاتحه تا سوره ناس، ۲۸ جلد را به خود اختصاص داده که با دو جلد مقدمه، سی جلد می شود. جلد ۳۰ این تفسیر که قبل از همه جلدها منتشر شد، در سال ۱۳۹۱ انتشار یافت و مفسر در آن به تفسیر مفصل سوره های جزء آخر قرآن پرداخت و این خود یک تفاوت مهم تفسیر منیه الطالبین با دیگر تفاسیر ترتیبی قرآن است، چون نوعاً تفاسیر، در اواخر قرآن به اختصار و با ارجاع مباحث گذشته عبور می کنند و سوره این جز مورد تفسیر تفصیلی قرار نمی گیرند.

مفسر در مقدمه کوتاه جلد ۲۰ آرزو کرده است: «این تفسیر خوانندگان گرامی را در فهم معانی و اسرار قرآن و معرفت مفاهیم و احکام کلام الهی و ادراک مقاصد و آیات کلام الله کمک کند»، چنانکه انگیزه خود در نوشتن این تفسیر را تلاش برای تقدیم تفسیر جامع و آسان دانست تا «احتیاجات مدرسین و مبلغین را در درس ها و بحث ها برای توضیح و روشن کردن آیات کریمه قرآن تامین نمایند و اینک پس از تقریباً ده سال، جلد سوم این تفسیر که در در بردارنده تفسیر سوره فاتحه و تفسیر ۱۰۵ آیه سوره بقره می باشد به عموم قرآن دوستان تقدیم گردیده و دو جلد باقی مانده یعنی جلد های چهارم و پنجم این تفسیر طبعاً در دست نهایی سازی و انتشار است که امید است در این آغازین سال قرن جدید به زیور طبع آراسته گردند.

جلدهای ۱ و ۲ این تفسیر در حجم و صفحات کمتر از جلدهای تفسیری، به «علوم قرآن» اختصاص یافته و از جلد ۳ تا جلد ۳۰

یعنی ۲۸ جلد، به تفسیر ترتیبی تمامی سوره قرآن کریم اختصاص یافته است. مفسر در این تفسیر بنا بر تالیف و پدید آوردن تفسیری جامع دارد که هم از «صفات علمی و ادبی»، برخوردار است و هم در بردارنده مباحث «کلامی، عقایدی، تاریخی و روانی» می باشد.

مفسر در پایان جلد سوم و جدید الانتشار، به تناسب آیه ۲۳ و ۲۴ سوره بقره که در آن با منکران و مخالفان قرآن تحدی صورت گرفته است، رساله مفصل از پیش نوشته شده خود درباره «اعجاز قرآن و ارکان و شواهد آن»، را ضمیمه کرده و به تناسب بحث پیرنگ اعجاز قرآن در این جلد در مقدمه این جلد می نویسد: «از آنجایی که رسالت محمدیه رسالت جاودانه و پایدار تا قیامت می باشد، چرا که خداوند با آن باب نبوت و وحی آسمانی را خاتمه داده، همین خود می طلبید که رسالت حضرت ختمی مرتبت، مقرون به معجزه جاودانه ای باشد که به رغم گذشت نسل ها درخشان و نورانی باقی باشد تا بر صدق دعوت و رسالت پیامبر اکرم(ص) دلالت کند؛ در نتیجه خداوند پیامبر خویش را به برترین معجزه تایید نمود که همانا «قرآن مبین» می باشد.

آیت الله سبحانی در این مقدمه یادآور می شود: به خاطر جایگاه منحصر به فرد قرآن پس از رحلت نبی اکرم(ص) مسلمانان اقدام به تفسیر قرآن کردند تا مقررات آن تبیین و آیات آن روشن شود و در مفاهیم آن تحقیق گردد و تفسیری که علمای اسلام نوشته اند هم فراوان است و هم از تنوع و گوناگونی برخوردار می باشند و هر مفسری با رویکرد خاص خود، به یک بعد از ابعاد قرآن توجه کرده است؛ بعضی با رویکرد لغوی کوشیدند مفاد قرآن را روشن کنند، بعضی با رویکرد حدیثی کوشیدند روایات شان نزول سوره، آیات و روایات بیان کنند معانی قرآن را گرد آورند و بعضی هم با رویکرد تاریخی کشیدن قصص قرآن را توضیح دهند، بعضی با رویکرد فقهی به آیات نازل شده پیرامون احکام شرعی، به تفسیر و تشریح پرداختند و بعضی هم با رویکرد کلامی از معارف قرآن درباره مبدا و معاد و اسماء و صفات و افعال الهی به تفسیر اقدام کردند و بعضی که متخصص در علوم طبیعی بودند به تفسیر و تبیین آیات دربردارنده مسائل هستی شناسانه &ndash؛ جهان شناسانه &ndash؛ که در زمان نزول قرآن برای بشر کشف شده بود پرداختند و همینطور متخصصان گرایش ها و رشته های دیگر با توجه به تخصص و رویکرد خود به سراغ قرآن رفتند که طبق تخصص و اهتمام خود تفاسیری را رقم زدند؛ اما مفسر تفسیر «منیه الطالبین فی تفسیر القرآن المبین» کوشیده است از زوایای مختلف و ابعاد گوناگون، بحث های مختلفی را با تلاش فراوان گرد آورد و قضاوت درباره آن را به خوانندگان گرامی واگذار، اگر چه رویکرد کلامی در این تفسیر به صورت پر رنگ خود را نشان می دهد.

شیوه آیت الله سبحانی در این تفسیر بدین صورت است که آیه یا آیات مورد نظر را آورده؛ نخست به تبیین معنای واژگان و لغت نیازمند به شرح و توضیح می پردازد، آنگاه تفسیر آنها را ذکر می کند و از آنها با عناوین: «المفردات» «التفسیر» نام می برد. توجه به تفسیر المیزان علامه طباطبایی، و نیز تفسیر التحریر والتنویر ابن عاشور تونسوی و تفسیر کبیر فخر رازی بیشتر مورد توجه مفسر منیه الطالبین می باشد.

امید که با انتشار دو جلد باقیمانده از تفسیر سوره بقره، متخصصان عرصه تفسیر و قرآن پژوهان در گفتار و نوشتار های خود به معرفی و تکریم این اثر و تقدیر از مولف مفسر آن، و نیز بیان مزایا و محاسن و کمبود ها و نواقص آن اهتمام بورزند و بدین صورت، خدمتی ارزشمند به ساحت قرآن رقم زده شود.